

Nr 20.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Bidrag till jordbrukets rationalisering samt till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottet får härigenom avgiva utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen för budgetåret 1952/53 under nionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till Bidrag till jordbrukets rationalisering samt till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti.

Beträffande utredningen i dessa ärenden får utskottet i huvudsak hänvisa till statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft i ämnet väckta motioner.

1:o) Bidrag till jordbrukets rationalisering.

Till täckande av medelsbehovet för ifrågavarande bidragsverksamhet har under såväl budgetåret 1950/51 som innevarande budgetår förutom de anvisade beloppen å 11 500 000 respektive 9 500 000 kronor beräknats stå till förfogande en reservation å 7 500 000 kronor. Av det belopp å 17 000 000 kronor, som sålunda totalt beräknats skola disponeras under innevarande budgetår, ha 2 500 000 kronor avsetts för bidrag till yttre rationalisering och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering m. m.

Under nionde huvudtiteln, punkten 125 (s. 221—225), har Kungl. Maj:t hemställt, att riksdagen måtte till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 15 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 234 av herr *Pålsson m. fl.* samt II: 305 av herrar *Jönsson* i Rosshol och *Jansson* i Aspeboda, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville besluta att gällande bestämmelser om statsbidrag till uppförande eller förbättring av ekonomibyggnader ändras i så måtto, att statsbidrag kommer att utgå med 40 procent av den godkända kostnaden upp till ett sammanlagt kostnadsbelopp av 8 000 kronor, 25 procent av kostnadsbeloppet mellan 8 000 och 15 000 kronor samt 15 procent av överskjutande kostnad; dock att statsbidrag för dylika åtgärder normalt för en och samma brukningsdel ej må utgå med mer än 8 000 kronor.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna ha yttranden avgivits den 6 mars 1952 av lantbruksstyrelsen och den 4 mars 1952 av statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) hemställer, att anslaget för nästa budgetår skall uppföras med 17 500 000 kronor. Av detta belopp jämte en reservation å omkring 1 500 000 kronor, som beräknas komma att föreligga å anslaget vid ingången av budgetåret 1952/53, eller tillhopa 19 000 000 kronor, avses 2 500 000 kronor för bidrag till yttre rationalisering och 16 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering m. m. Styrelsen hemställer vidare om sådan ändring av bidragsbestämmelserna, att bidrag i vissa fall skola kunna lämnas till täckande av de kostnader för revision och omläggning av fasta anläggningar, som föranledas av fastighetsreglering. Till stöd för sistnämnda framställning anför lantbruksstyrelsen i huvudsak följande.

Enligt de nuvarande bidragsbestämmelserna kunna bidrag utlämnas vid omregleringsföretag exempelvis för gårdsflyttningar. För att man skall nå en tillfredsställande lösning särskilt vid stora eller komplicerade omregleringsföretag kan även en revision av vägnätet bli nödvändig. Dessutom kunna anläggningar för vattenavledning, vatten- och elkraftsförsörjning m. m. behöva omflyttas. I de fall då omreglering genomföres genom att lantbruksnämnden förvärvar hela regleringsområdet kan nämnden vidtaga erforderliga dispositioner. Vid omreglering på annat sätt har lantbruksorganisationen däremot icke någon möjlighet att ekonomiskt medverka till omläggning av fasta anläggningar, utom beträffande diken och, som förut nämnts, byggnader. Då omreglering sker genom laga skifte eller ägoutbyte, kan statsbidrag beviljas bl. a. till sådan utflyttning och sådan väganläggning, som föranletts av skiftet respektive ägoutbytet. Möjlighet bör enligt styrelsens mening finnas att lämna ekonomiskt stöd oavsett om omregleringen genomföres genom laga skifte eller ägoutbyte eller genom överlåtelse med därpå följande avstyckning, sammanläggning etc. eller genom kombination av olika sådana medel. I detta syfte torde en ändring av eller ett tillägg till 9 § rationaliseringskungörelsen erfordras.

I detta sammanhang har i statsverkspropositionen vidare anmälts en av *Hushållningssällskapens förbund* gjord framställning rörande statsbidrag för anordnande av gemensamhetsbeten för nötkreatur.

Slutligen har under förevarande anslagspunkt anmälts en framställning av *lantbruksstyrelsen* (skr. 14/11 1951) om ändring av gällande bestämmelser rörande maximeringen av statsbidrag för uppförande eller förbättring av ekonomibyggnader och andra fasta anläggningar för jordbruksdriften. Dylikt bidrag kan nu utgå med 25 procent av den godkända kostnaden upp till ett sammanlagt belopp av 10 000 kronor och 15 procent av överskjutande kostnad. Dock får statsbidrag för ifrågavarande åtgärder normalt

för en och samma brukningsdel icke utgå med mer än 5 000 kronor. Lantbruksstyrelsen föreslår, att nämnda maximibelopp skola höjas till 15 000 respektive 8 000 kronor. Till stöd för framställningen anför styrelsen i huvudsak följande.

Sedan bidragsnormerna fastställdes år 1947 (prop. nr 75/1947) ha byggnadskostnaderna undergått en kraftig stegring. Det av statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader uppgjorda byggnadskostnadsindex (riksindex för ekonomibyggnader) har sålunda sedan nämnda år stigit med cirka 50 procent för en stenbyggnad och cirka 65 procent för en träbyggnad eller med i genomsnitt cirka 60 procent (vägt medeltal), varav cirka 40 procent sedan den 1 juli 1950.

Om statsbidragen skola tjäna sitt syfte att utgöra en stimulans till sådana förbättringsåtgärder, som befinnas lämpliga och önskvärda, är det oundgängligen nödvändigt att en höjning av det maximala bidragsbeloppet kommer till stånd. I praktiken har det visat sig, att man för att kunna åstadkomma rationella och lämpliga byggnader i flera fall har önskat eller måst överskrida nuvarande maximibelopp å 5 000 kronor.

På grund av de stigande byggnadskostnaderna under innevarande år har antalet ansökningar minskat något redan under första halvåret 1951. Tendensen tycks vara, att antalet ansökningar fortsätter att sjunka. Den höjning av maximala bidraget som föreslås behöver därför icke innebära att den totala medelsåtgången ökas. Möjlighet finnes även att skärpa kraven på rationaliseringsåtgärder för ekonomibyggnader, om medelsåtgången skulle tendera att bli för stor.

Departementschefen har anfört följande.

»Vad först angår lantbruksstyrelsens förslag om att statsbidrag i enlighet med bestämmelserna om bidrag för yttre rationaliseringsåtgärder i vissa fall skall få utgå till omläggningsåtgärder, som föranledas av fastighetsreglering, kan jag i stort sett ansluta mig till de synpunkter som styrelsen anfört. Den nuvarande utformningen av bidragsbestämmelserna synes emellertid ge tillräckliga möjligheter att beakta även sådana fall, som styrelsen berört. Någon författningsändring på denna punkt är därför enligt min mening icke erforderlig.

Vad därefter gäller frågan om en ändring av bestämmelserna om maximering av statsbidrag till uppförande eller förbättring av ekonomibyggnader m. m. vill jag erinra om att de nuvarande bestämmelserna tillkommo år 1947 i samband med att beslut fattades angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken. I propositionen nr 75 till sagda års riksdag framhöll dåvarande chefen för jordbruksdepartementet att de där föreslagna bestämmelserna på förevarande område — vilka överensstämde med dem som sedermera fastställdes av riksdagen — borde omprövas, därest byggnadskostnaderna skulle förändras mera avsevärt i förhållande till den då rådande nivån. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag att den kraftiga stegring av byggnadskostnaderna, som ägt rum sedan dess, motiverar en ändring av maximeringsreglerna. Jag ansluter mig därför till lantbruksstyrelsens förslag, dock med den jämkningen att det maximibelopp, till vilket statsbidrag för här ifrågakvarande åtgärder normalt skall få uppgå för en och samma brukningsdel, synes böra bestämmas till 7 000 kronor. I

anslutning härtill bör maximala bidragsbeloppet för ekonomibyggnader till sambruksförening och sammanslutning för drivande av andelsladugård höjas från nuvarande 200 kronor per har till 280 kronor per har.

Vidare torde jag här få upptaga det förslag, som Hushållningssällskapens förbund framfört angående bidrag till gemensamhetsbeten för nötkreatur. Jag vill därvid framhålla, att jag finner de av förbundet anförda synpunkterna vara värda beaktande. Bidrag bör sålunda enligt min mening kunna utgå även för anordnande av gemensamhetsbeten för nötkreatur. Däremot kan jag ej förorda att bidrag skall utgå jämväl för täckande av kostnaderna för underhåll av dylik betesanläggning.

Vid bifall till vad nu föreslagits torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsbestämmelser.

Vad därefter angår beräkningen av medelsbehovet under anslaget torde först böra erinras, att för innevarande budgetår disponeras sammanlagt 17 000 000 kronor för bidrag till de med anslaget avsedda ändamålen. Av detta belopp ha 2 500 000 kronor beräknats för bidrag till yttre rationalisering och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. Av den föregående redogörelsen framgår att lantbruksstyrelsen räknar med att det för yttre rationalisering avsedda beloppet kommer att förslå för ändamålet även om anspråken på bidrag till denna verksamhet komma att öka. I fråga om den inre rationaliseringen däremot anser styrelsen, att en bidragsram å 14 500 000 kronor på grund av de kostnadsstegringar, som inträffat, icke är tillräcklig för att verksamheten skali kunna upprätthållas i oförändrad omfattning. Härför skulle enligt styrelsens beräkningar erfordras omkring 16 500 000 kronor.

Med utgångspunkt från nu anförda förhållanden har lantbruksstyrelsen för nästa budgetår räknat med en total anslagsram av 19 000 000 kronor, därav 2 500 000 kronor för yttre rationalisering samt 16 500 000 kronor för inre rationalisering. Enligt mitt förmenande bör emellertid anslagsramen för nästa budgetår bibehållas vid ett oförändrat belopp av 17 000 000 kronor. Därav böra liksom innevarande budgetår i första hand 2 500 000 kronor avses för bidrag till yttre och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. I likhet med vad som nu gäller bör Kungl. Maj:t äga rätt att jämka den föreslagna fördelningen av anslaget, om förhållandena förändra därtill. Likaså torde även ur nästa budgetårs anslag av de medel, som avsetts för verksamheten för inre rationalisering, få disponeras högst 250 000 kronor för utbetalande av statsbidrag till byggande av odlingsvägar i Norrland och Dalarna. I enlighet med lantbruksstyrelsens förslag böra vidare av nämnda medel få användas intill 10 000 kronor till kostnaderna för sådana syneförrättningar, som omförmälas i 7 § lagen den 30 juni 1947 om uppsikt å jordbruk. För sistnämnda ändamål har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av högst 50 000 kronor.

Då jag anser att den reservation å anslaget, som kan beräknas föreligga vid innevarande budgetårs slut, bör kunna uppskattas till 2 000 000 kronor, skulle vid bifall till vad jag nyss förordat medelsbehovet under anslaget

för budgetåret 1952/53 kunna beräknas till (17 000 000 — 2 000 000 =) 15 000 000 kronor.»

I sitt yttrande över motionerna har *statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader* anfört i huvudsak följande.

Vid anstalten föres ett fortlöpande byggnadskostnadsindex, i vilket åren 1935—37 utgöra basår och satts lika med 100. Detta index visar för året 1948 siffran 205 samt för år 1951 siffran 311, vilken senare siffra gäller per den 15 juli 1951. Sedan nämnda datum och till den 15 januari 1952 har index för lantbrukets byggnadskostnader stigit till siffran 322. Detta innebär att om man utgår från ett byggnadskostnadsbelopp om 5 000 kronor för år 1948 motsvaras detta av en kostnad om 7 900 kronor efter indexsiffran 322. Med de kostnadsstegringar, som nu äro att förvänta inom de närmaste månaderna, cirka 10 % på arbetskostnaderna och 5 % på materialkostnaderna, nås ett indextal för jordbrukets byggnadskostnader på 325—330, ett indextal på 328 motsvarar en byggnadskostnad på 8 000 kronor, om man utgår ifrån 1948 års indextal och en byggnadskostnad för samma år på 5 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande över motionerna endast förklarat sig vidhålla det ställningstagande i ämnet, som framgår av styrelsens förenämnda skrivelse den 14 november 1951.

Utskottet. I likhet med departementschefen anser utskottet, att den kraftiga stegring av byggnadskostnaderna, som ägt rum sedan år 1947, bör föranleda en justering av bestämmelserna om maximering av statsbidrag till uppförande eller förbättring av ekonomibyggnader m. m. Vissa skäl synas i och för sig tala till förmån för det i motionerna I: 234 och II: 305 härvidlag framlagda förslaget. Med hänsyn till den återhållsamhet, som i nuvarande ekonomiska situation måste iakttagas även på detta område, har utskottet emellertid funnit sig böra förorda Kungl. Maj:ts förslag i ämnet. Utskottet tillstyrker alltså, att statsbidrag till ifrågavarande ändamål skall kunna utgå med 25 procent av den godkända kostnaden upp till ett sammanlagt kostnadsbelopp av 15 000 kronor och med 15 procent av överskjutande kostnad, dock att statsbidrag för en och samma brukningsdel normalt ej skall utgå med mer än 7 000 kronor. Såsom departementschefen anfört torde i samband härmed det maximala bidragsbeloppet för ekonomibyggnader till sambruksförening och sammanslutning för drivande av andelsladugård böra höjas från 200 kronor till 280 kronor per hektar.

Utskottet tillstyrker vidare Kungl. Maj:ts förslag om att bidrag framdeles skall kunna utgå även för anordnande av gemensamhetsbeten för nötkreatur.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser i de hänseenden utskottet angivit i det föregående.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot anslagsberäkningarna eller Kungl. Maj:ts framställning i övrigt.

I detta sammanhang torde utskottet slutligen få hänvisa till vad utskottet

i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 19 föreslagit i fråga om statsbidrag till torrläggningsverksamheten.

Under återopandande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 234 och II: 305, till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* å riksstaten för budgetåret 1952/53 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor.

2:o) Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti.

För innevarande budgetår kan statlig kreditgaranti beviljas för lån avseende jordbrukets yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till jordbrukets inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor samt för jordbruksegnahemslån intill ett belopp av 25 000 000 kronor. Kungl. Maj:t äger rätt att, om förhållandena ge anledning därtill, medgiva jämkning i denna fördelning. Lånegaranti må vidare beviljas för driftslån intill ett belopp av 8 000 000 kronor.

Under nionde huvudtiteln, punkten 126 (s. 225—228), har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 50 000 kronor till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti samt att medgiva, att under samma budgetår statlig kreditgaranti må beviljas för dels lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor samt jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor. Under samma punkt har Kungl. Maj:t slutligen föreslagit riksdagen medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, må för åren 1953 och 1954 nedsättas till 3,6 procent samt att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan må, i den mån köpeskillingen förräntas enligt enahanda grunder som gällt eller gälla för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under åren 1953 och 1954 utgå efter 3,6 procent.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) föreslår, att man i avvaktan på vidare erfarenhet i fråga om medelsåtgången skall upptaga anslaget till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti med oförändrat belopp. Styrelsen hemställer vidare att statlig kreditgaranti under budgetåret 1952/53 skall få beviljas dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor samt för jordbruksegnahemslån intill ett belopp av 20 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena ge an-

ledning därtill, medge jämkning i denna fördelning, dels ock för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor. Dessutom föreslår styrelsen, att amorteringstiden för driftslån, vilken enligt nu gällande föreskrifter kan bestämmas till högst 10 år, skall kunna utsträckas till 15 år.

Departementschefen har anfört följande.

»I fråga om kreditgarantiens omfattning föreslår lantbruksstyrelsen oförändrad ram såvitt angår lån för yttre och inre rationalisering. Häremot har jag icke något att erinra. Beträffande garantibeloppen för jordbruksegna-hemslån och driftslån föreslås en minskning från 25 000 000 respektive 8 000 000 kronor till 20 000 000 respektive 6 000 000 kronor. Med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen anfört rörande den beräknade medelsåtgången och med beaktande jämväl av att en viss försiktighet i kreditgivningen synes nödvändig i nuvarande läge, kan jag biträda förslaget även i denna del. I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t äga befogenhet att, om förhållandena ge anledning därtill, medge jämkning i fördelning-
en av maximibeloppen beträffande lån för yttre och inre rationalisering samt beträffande jordbruksegna-hemslån.

Lantbruksstyrelsen har vidare ifrågasatt en förlängning av amorteringstiden för driftslån. I betraktande av bland annat den förslitning, som inventarier-
na äro underkastade, är det emellertid enligt min mening av vikt, att am-
orteringstiden för dessa lån ej är för lång. Härtill kommer, att de lånbeviljan-
de myndigheterna redan enligt nu gällande bestämmelser ha möjlighet att i
särskilda fall medge längre amorteringstid än 10 år. Jag anser mig på grund
av det nu anförda ej kunna biträda styrelsens förslag på denna punkt.

Vad angår beräkningen av medelsbehovet för täckande av eventuella för-
luster på grund av lämnad kreditgaranti kan jag ansluta mig till lantbruks-
styrelsens förslag, att för nästa budgetår skall anvisas ett oförändrat anslag
av 50 000 kronor.

Jag torde slutligen få till behandling upptaga en fråga om räntan å vissa
lån från den förutvarande egnahemslånefonden m. m. 1951 års riksdag (IX
ht 1951, p. 129, s. 214) medgav dels att den årliga räntan å den stående de-
len av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920
men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, finge
för åren 1951 och 1952 nedsättas till 3,6 procent, dels ock att i avseende å
köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som
år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan finge, i den mån
köpeskillingen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gällde
för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jord-
brukslägenheter, under åren 1951 och 1952 utgå efter 3,6 procent. Motsvarande
medgivande torde nu böra inhämtas av riksdagen även beträffande åren
1953 och 1954. Därest riksdagen bifaller detta förslag, torde det få ankom-
ma på Kungl. Maj:t att utfärda de författningsbestämmelser, som därvid bli
erforderliga.»

Utskottet. Vad Kungl. Maj:t föreslagit under denna anslagspunkt föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må

a) till *Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti* å riksstaten för budgetåret 1952/53 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor;

b) medgiva, att under budgetåret 1952/53 statlig kreditgaranti må beviljas för *dels* lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor samt jordbruks-egnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor;

c) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringskyldighet inträtt, må för åren 1953 och 1954 nedsättas till 3,6 procent;

d) medgiva, att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan må, i den mån köpeskillingen förräntas enligt enahanda grunder som gällt eller gälla för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under åren 1953 och 1954 utgå efter 3,6 procent.

Stockholm den 18 april 1952.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Svedberg, Jon Jonsson*, Bertil Andersson, Sundberg, Bror Nilsson, Ebbe Ohlsson, Einar Persson, Osvald* och Eskilsson*; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina, Hæggbloom*, Jonsson i Järvsand, Nilsson i Varuträsk, Utbult, Boman i Stafsund*, Andersson i Långviksmon* och Arweson.

* Ej närvarande vid justeringen.